

LUNDS
UNIVERSITET

Den medierade fula gubben

Samtida ryktesspridning om fula gubbar

Författare: Minna Ståleker & Olivia Leksell

Handledare: Fredrik Schoug

Examinator: Fredrik Miegel

Lunds universitet

Författad vid Institutionen för kommunikation och medier

MKVK04: HT 2023

Abstract

Uppsatsen: “Den medierade fula gubben: Samtida ryktesspridning om fula gubbar” är författad av Minna Ståleker och Olivia Leksell för kandidatkursen i medie- och kommunikationsvetenskap vid institutionen för kommunikation och medier vid Lunds universitet. Det har sedan länge funnits en fruktan för pedofiler som i folkmun kallas för fula gubbar. Genom tiderna har fula gubbar väckt oro i samhället eftersom barn utgör målgruppen för deras sexuella övergrepp. Uppfattningen om dessa sociala typer har traditionellt spridits genom muntliga berättelser mellan personer och går att betrakta som något som länge varit en myt. Dagens medierade samhälle har genererat nya villkor för ryktesspridning i och med att individers föreställningar om fula gubbar numera kan spridas i större omfattningar. Denna studie utgör en kvalitativ fallstudie med syftet att undersöka medierade föreställningar om fula gubbar som social typ på den digitala plattformen Flashback. Genomförandet av studien bygger på en fallstudie som metod och en kvalitativ innehållsanalys som insamlingsmetod av det empiriska materialet. Det empiriska materialet består av publicerade inlägg från anonyma användare inom fyra utvalda trådar på Flashback. Teorier som behandlar stereotyper, ryktesspridning, rädsla och sociala typer, tillsammans med det empiriska materialet och tidigare forskning, utgör grunden för att besvara studiens frågeställning. Analysen avslöjar ett påtagligt intresse för att definiera och diskutera denna sociala typ. Tre tydliga föreställningar om den fula gubben identifieras: *den traditionella, den osynliga och den konkreta fula gubben*. Dessutom framkommer att det utbredda intresset för diskussion och deltagande i ryktesspridning av föreställningar om fula gubbar motiveras av komplexa känslor såsom rädsla, hat, avsky och moralisk indignation. Den intensiva emotionella laddningen, riktad mot specifika grupper, lägger till en ytterligare aspekt inom ryktesspridning som präglas av en strävan att förstå, konkretisera och tydligt ta ställning mot ondska.

Nyckelord: Fula gubbar, sexualförbrytare, pedofiler, ryktesspridning, föreställningar, Flashback, myter, stereotyper, sociala typer

Titel: Den medierade fula gubben: Samtida ryktesspridning om fula gubbar

Författare: Minna Ståleker & Olivia Leksell

Nivå: Kandidatuppsats i Medie- och kommunikationsvetenskap

Teckenantal: 67454 exklusive blanksteg

Innehållsförteckning

Inledning	4
Perspektiv på förbrytare och framställningar	6
Sexualförbrytaren	6
Stereotypen	7
Myten	8
Konklusionen	8
Teoretiska verktyg	9
Metodologiska verktyg	11
Urval och avgränsningar	13
Den fula gubben som social typ	14
Den traditionella fula gubben	14
Den osynliga fula gubben	21
Den konkreta fula gubben	26
En ny form av typbildning	33
Föraktet som katalysator	34
Källförteckning	36
Litteratur	36
Elektroniska källor	38

Inledning

”Hej, hej snubbar, fula gubbar, stöter på sin dotters kompisar. Hej, hej snubbar, gamla gubbar, flickor, akta er för popfarfar. Den guldbeprydde senior ’n häckar framför ungdomsgår ’n och bjuder flickor snar. (...) Det är för ålder han söker tröst, hos unga flickor som knappt fått bröst.”

Ovanstående rader är ett utdrag från Magnus Ugglas låt *Fula gubbar* som utgavs 1986. Den så kallade fula gubben porträtteras i låten som en äldre man med avsikt att närma sig och engagera sig med unga flickor för sexuella syften. Frasen ”häckar framför ungdomsgår ’n och bjuder flickor snar” antyder att dessa män med lockande medel aktivt söker sig till platser där unga människor samlas i syfte att inleda olämpliga sexuella relationer. I centrum för låtens budskap föreligger en oro för att dessa fula gubbar kan utgöra ett hot mot unga människors säkerhet. Låtens existens betonar den allmänna kännedomen om fula gubbar och avslöjar de etablerade förutfattade meningarna om denna sociala typ. Den visar dessutom den historiskt förankrade rädslan för fula gubbar som har genomsyrat och genomsyrar samhället.

Den djupt rotade oron för fula gubbar har gamla anor och har resulterat i särskilda metoder för att skydda barn från dessa män. Historiskt sett har ungas medvetenhet om riskerna som följer med fula gubbar spridits genom påverkan och uppmaningar från vuxna och andra äldre anhöriga i barnens närhet. Uppmaningarna har tidigare tagit form genom muntliga berättelser och rykten, med ett narrativ som grundat sig i den traditionella myt som präglat enskilda individers kännedom. Det saknas konkret underlag för vad som definierar fula gubbar, eftersom konstruktionen av dessa innefattar underlag i form av kulturellt skapade fördomar som ofta saknar bevislig grund.

Ryktesspridning har pågått i alla tider, men det digitala samhällets framväxt har accelererat och förändrat detta fenomen avsevärt. Dagens ryktesspridning har i hög grad förskjutits mot sociala medieplattformar som förbinder människor i stora nätverk av kommunikation där anknytning och bekantskap inte längre är en nödvändig förutsättning. Gällande sexuella övergrepp rådde tidigare en tystnadskultur som idag brutits ner avsevärt med tanke på det ökade inflytandet av digitala medier. Digitala rörelser såsom #metoo har haft en betydande påverkan för att belysa sexuella övergrepp, vilket skapat en kultur som snarare uppmuntrar öppenhet och diskussion om problemet. Idag diskuteras sexuella övergrepp i alla möjliga

kommunikationskanaler och de offer som identifieras representerar framför allt grupper som i viss mening kan anses vara utsatta, alltså kvinnor och barn. Detta kan ses som en grund till varför diskussionen om sexualförbrytare med barn som huvudsakliga offer, alltså fula gubbar, är påtaglig inom medierade kontexter.

Jämfört med ryktesspridningen om fula gubbar för flera decennier sedan, där informationen främst spreds mellan personer som var rädda för något de ofta saknade personlig erfarenhet av, integreras dessa rädslor nu genom individer i sociala medier tillsammans med rapporter om faktiska sexualbrott i traditionella massmedier. Dessutom blandas dessa uppgifter emellanåt med berättelser från anhöriga till de påstådda sexualförbrytarna. I kombination med varandra skapar detta en ny arena för ryktesspridning, med många informationskällor som ger upphov till oordning. Den återkommande tendensen i sociala medier är ambitionen att sätta ansikten på förbrytarna, genom de diskussioner som betonar deras såväl exteriöra som interiöra attribut. Sammantaget har informationsmängden, oavsett om den är sann eller falsk, ökat inom ryktesspridningen och gjort rykten mer komplexa och motstridiga.

Förutsättningarna för diskussion av fula gubbar har förändrats, vilket betonar behovet av mer ingående studier för att förstå hur den medierade ryktesspridningen skapar nya villkor för social typbildning.

Begreppet ful gubbe må vara ett inrotat begrepp i vår kulturella och sociala repertoar, men trots detta saknas det kunskap om hur vi kan förstå föreställningen om denna sociala typ som upprätthålls och reproduceras i dagens digitala samhälle. Denna uppsats syftar till att generera förståelse för hur föreställningar om fula gubbar som social typ ser ut och distribueras online. Genom att undersöka individers roll i att forma och påverka framställningar av sociala typer genom digitala plattformar, menar vi att finna djupare insikter om hur ryktesspridningens förändrade villkor kan förstås inom den mediala sfären. Den centrala frågeställningen som vi ämnar att besvara är därför följande:

- *Hur kan vi förstå de medierade föreställningarna om fula gubbar som social typ?*

Perspektiv på förbrytare och framställningar

Sexualförbrytaren

I dagens medialt präglade samhälle riktas ett ökat intresse mot frågor som rör barns säkerhet och välbefinnande. Inom området för barns säkerhet, spelar sexualförbrytare en betydande roll. Inom psykologisk forskning är det särskilt märkbart att det finns en tendens att definiera och klassificera sexualbrottslingar. Rebocho och Gonçalves (2012) utforskar vad som karaktäriserar sexualförbrytare genom att utmana det traditionella fokuset på deras kriminella motivation. Studien undersöker psykologiska faktorer som kan ligga till grund för sexualförbrytarens beteende och identifierar mönster och samband mellan olika typer av förbrytare. Miller, Amenta och Conroy (2005) bedriver liknande forskning genom att presentera empiriskt stöd för de rättspsykiatriska utvärderingar av sexualförbrytare som innefattar deras mentala avvikelse, viljemässiga kapacitet och sannolikhet för framtida sexuellt våld. Det centrala målet inom denna typ av studier är att precisera definitionen av sexualförbrytare samt att fördjupa förståelsen för de underliggande orsakerna till deras beteende.

Det ökade samhällsengagemanget för att säkerställa barns trygghet, inklusive skydd mot potentiella faror som pedofiler, sträcker sig numera även till den digitala sfären. I linje med detta analyserar Wolak och Finkelhor (2013) metoder för onlinesexualbrott och hur förbrytare utnyttjar sociala medier, online-chattar samt andra digitala verktyg för att närma sig sina potentiella offer. Marcum (2006) kompletterar denna forskning genom exemplifiering av de mest använda strategierna bland sexualförbrytare på nätet. Analyser av chattkonversationer mellan förbrytare och offer avslöjar betydelsen bakom förbrytarens ord och beteende samt hur det kan påverka barnen. Utifrån föregående studier går det att utläsa att en central aspekt inom forskningen är hur skyddet av barn kan förbättras genom att kasta ljus över de metoder som används av sexualförbrytare på digitala plattformar.

Det finns även forskning som riktar fokus mot att undersöka mönster hos sexualförbrytare för att skapa en tydligare förståelse för sexualförbrytares fysiska profiler. Dombrowski et al. (2004) bedriver en studie i syfte att undersöka de generella strategierna och egenskaperna hos sexualförbrytare och för att skapa medvetenhet och igenkänning kring sexualförbrytare på

nätet. Van der Heides (2008) studie betonar problematiken kring en entydig fysisk profil för sexualförbrytare online, då både män och kvinnor, unga och gamla, finns i denna grupp. Denna forskning syftar till att identifiera gemensamma drag bland förbrytare för att kunna adressera och motverka dem. Sexualförbrytare är bevisligen en mångfacetterad och komplex grupp, vilket gör dem svåra att identifiera.

Stereotypen

Det finns otaliga studier av hur stereotyper skapas, bekräftas och reproduceras genom medierade kontexter i samhället. Arendt (2023) menar att medier har en tendens att presentera olika grupper genom stereotyper, vilket gör det nyckfullt att undersöka hur dessa stereotyper påverkar våra fördomar. I en studie av flerspråkiga filmer menar Eriss och Khoshsaligheh (2023) att filmer tenderar att skildra särskilda grupper stereotyp, vilket förvärrar marginaliseringen av olika kulturer och nationer. Könsstereotypiseringen inom datorspel identifieras i en undersökning av Robinson (2023), som menar att detta får särskilda konsekvenser för män och kvinnor inom datorspelskulturen. Trenden i tidigare stereotypforskning är överlag att identifiera hur stereotyper porträtteras och vilka följder detta får. En återkommande slutsats är att stereotyper får negativa följder eftersom de ofta innebär en förenklad och generaliserad representation som föder diskriminering och fördomar.

En återkommande tendens i tidigare forskning om sexualförbrytare är att närma sig problematiken ur rädsans perspektiv. Till exempel visar Wolak et al. (2010) hur medierapporter om sexualförbrytare som opererar via internet varit en återkommande del av nyhetsrapporteringen sedan 1990-talet. Holmes (2009) hävdar i linje med detta att samhällets rädslor för sexualförbrytare på nätet har ökat markant som ett resultat av ungdomars bruk av sociala medier och oron för faror där barn ses som potentiella offer. Till följd av mediernas omfattande rapportering om sexualförbrytare, menar forskare att detta bidragit till en stereotyp bild av dessa förbrytare. Wolak et al. (2010) och Holmes (2009) ifrågasätter den stereotypa bilden och visar att förbrytare online oftast är vuxna som inleder relationer med unga vuxna snarare än med barn. Utifrån tidigare forskning går det att utläsa att det finns ett intresse av att definiera sexualförbrytare, inte minst sexualförbrytare som interagerar med sina offer online. Intresset grundar sig framför allt i att klargöra hur sexualförbrytare agerar i praktiken, vilka uppsåt som förekommer och hur relationen med offret ser ut.

Myten

Meretina och Kucheruk (2022) identifierar specifikationerna i representationen av vandringsägner i sociala nätverk. De menar att vandringsägner är processen som skapar legender, vilka återspeglar historiska och kulturella särdrag i specifika samhällen. Bennett (2002) studerar hur moderna medier skapar och sprider vandringsägner om förhållandet mellan platser och dess musik. Det finns en generell tendens inom forskningen att studera hur vandringsägner sprids inom digitala sammanhang genom språkbruk och framställningar, vilka studeras genom att observera individers diskussioner inom utvalda forum och webbplats. Den centrala aspekten är att undersöka hur den digitala kommunikationen används och påverkar skapandet av särskilda framställningar av fenomen och karaktärer. Forskarna är i sina konklusioner överens om att individers uppfattningar återspeglas i de legender och berättelser som skapas och delas online, vilket präglar myter och vandringsägners fortsatta spridning.

Forskare menar att medier spelar en betydande roll i konstruktionen av den internationella oron för sexuellt utnyttjande av barn online. Brown (2013) analyserar nyhetsmediernas inramning av brott mot barn online och menar att de upprätthåller myter om pedofiler genom användningen av särskilda diskurser. Även Jay (2009) menar att visuell media presenterar ett dominerande narrativ rörande sexuella övergrepp mot barn, vilket är ett resultat av fältets historiska aspekter. Den övergripande trenden i tidigare forskning om mediernas konstruktion av sexualförbrytare är vikten av att kritiskt granska mediernas roll i att forma allmänhetens uppfattning och förståelse av myter och företeelser. Detta görs genom att ifrågasätta och diskutera mediernas roll i framställningen av sexualförbrytare och vilka konsekvenser detta får för samhället.

Konklusionen

Det finns ett alltomfattande fokus i forskningen om sexualförbrytare, vilket är intresset att reducera risken för sexuella övergrepp och säkerställa barns skydd mot potentiella faror. Vi kan konstatera att tidigare studier fokuserar på att definiera de psykiska och fysiska aspekterna av sexualförbrytare, men att resultatet är skiftande och komplext. En entydig definition av sexualförbrytare är inget som tidigare forskning lyckats fastställa. Forskare är överens om att medierna spelar en betydande roll i konstruktionen av sexualförbrytare, vilket

resultat i särskilda uppfattningar och mytbildningar om företeelsen. En återkommande tendens är att studera stereotypisering inom medierade kontexter, som framför allt berör stereotyper inom kön, etnicitet och ideal. Trots omfattande forskning om sexualförbrytare, stereotyper och mytbildning är studier av hur de medierade föreställningarna om sexualförbrytare kan förstås ovanliga.

Teoretiska verktyg

Uppsatsen är i behov av perspektiv som belyser hur olika faktorer interagerar för att forma och upprätthålla sociala typer och stereotyper. För att vinna djupare insikter om hur social typisering fungerar i praktiken krävs perspektiv på hur sociala typer tillämpas i samhällen. Orrin E. Klapp kan betraktas som klassikern inom området med sin bok *Heroes, Villains and Fools* som för första gången utgavs 1962, där tre sociala typer i form av hjältar, skurkar och dårar introduceras efter en studie av den amerikanska befolkningen. Klapp menar att människors kategorisering av dessa typer genomförs för att upprätthålla hur människor bör vara inom särskilda ramar för att därmed få kontroll över personer i sin omgivning (Klapp, 1962/2014:17). Klapps nästan 60 år gamla teorier om synen på individer som tillhörande kategorin av överlägsna hjältar, farliga skurkar eller normavvikande dårar, omfamnar hur sociala typer tidigare har och fortfarande kan uppfattas inom samhället. Däremot behöver vi komplettering av nutida teorier, vilket Perry Hinton bidrar med i *Stereotyper, kognition och kultur* (2010).

Hinton lyfter ett mer utvecklat och uppdaterat resonemang där definitionen av stereotyper förklaras samt hur och varför dessa förekommer. Genom att vända sig till vår kognitiva synvinkel och kulturens inverkan, identifierar Hinton ett förhållningssätt till stereotypisering som grundar sig i den mänskliga kognitionens beskaffenhet att stereotypiskt bedöma andra (Hinton, 2010:25). Klapp menar att hjältar, skurkar och dårar representerar grundläggande typer som tillämpas av samhällen för att bevara det sociala systemet, medan Hinton snarare bidrar med ett övergripande perspektiv av stereotypisering. I enlighet med varandra fokuserar däremot både Hinton och Klapp på hur typer uppstår och hur kulturen tenderar att förstärka och bevara dessa. Kulturens betydelse för sociala kategorier utgör en relevant aspekt som krävs för att förstå hur kulturella faktorer såsom värderingar, normer och traditioner samverkar för att upprätthålla särskilda typer inom samhällen.

Klapp menar att kategoriseringen av skurkar och dårar är en följd av viljan att ha kontroll över vilka som kan vara potentiella faror och därmed bevara sin säkerhet (Klapp, 1962/2014:17). Klapps teorier låter oss därmed förstå en av de bakomliggande orsakerna till att det finns en vilja att identifiera de fula gubbarna. Hinton menar att en anledning till att kategoriseringen av andra människor existerar, är att det är ett praktiskt sätt att beskriva andra utan att behöva nämna deras beteende (Hinton, 2010:54). Båda förklaringar ger insikt i varför vi väljer att klassificera människor inom olika grupper, med skillnaden att Hinton resonemang saknar det rädsloperspektiv som vi intresserar oss för. För att förstå hur rädsloperspektivet går att applicera i föreställningen av fula gubbar vänder vi oss mot Lars Fr. H. Svendsen och hans bok *Rädslans Filosofi* (2012), där olika aspekter av rädslans roll i människans liv utforskas.

Svendsen betonar hur vårt samhälle är präglad av en rädslokultur, där människor kontinuerligt är medvetna och oroade för att råka ut för potentiella faror (Svendsen, 2012:20). Människors rädsla för att råka ut för fula gubbar har en lång historia och genomsyrar kulturella och samhällseliga normer. Rädslan för denna sociala typ kan betraktas som en fundamentalt mänsklig reaktion mot det som uppfattas som hotfullt och detta ger upphov till en strävan efter att kategorisera och förstå fenomenet för att minska rädslan och osäkerheten. Svendsens perspektiv är därmed behövligt för att förstå hur rädsla fungerar som en katalysator, som inte bara initierar skapandet av föreställningen om fula gubbar, utan även upprätthåller dem över tid. Vi finner därmed djupare insikter om hur rädslan manifesterar sig i föreställningarna om fula gubbar och hur den påverkar individens sätt att tänka och agera. Den rädslokultur som Svendsen belyser går dessutom att förankra i den digitala erans ökade intensitet i överföring och interaktivitet genom skvaller och ryktesspridning som Hammarlin och Jönsson beskriver i *Kungar, sex och skandaler* (2023).

Hammarlin och Jönsson menar att sociala medier och öppna digitala forum spelar en ny roll i samspelet mellan muntligt utbyte, det tryckta ordet och bilder som tidigare ägde rum inom analoga gränser (Hammarlin & Jönsson, 2023:192). Svendsen betonar samhällets kollektiva rädslor som manifesterar sig i konstruktioner och överföringar av föreställningar, vilket idag är ett fenomen som fått förändrade villkor utifrån Hammarlin och Jönssons perspektiv. De digitala nätverkens oöverträffade snabbhet möjliggör idag rykten och föreställningar om potentiella faror att direkt få genomslagskraft, jämfört med tidigare analog informationsspridning genom samtal ansikte mot ansikte. Vårt empiriska material präglas av

föreställningar om fula gubbar som genom internetforumet Flashback sprids över stora avstånd och når en bred publik på kort tid. Det är därför relevant för oss att förstå hur denna snabbhet i informationsspridningen påverkar hur idéer och föreställningar om fula gubbar förmedlas. Denna insikt är avgörande för att förstå dynamiken i den samtida ryktesspridningen och hur hastigheten påverkar sättet vi uppfattar och delar föreställningar om fula gubbar, vilka dessutom är präglade av den rädslokultur som Svendsen belyser.

Mediers funktion i individers distribuering av mening och information betonas vidare genom en studie av Bazzini et al. gällande Disneyfilmers användning av skönhetsideal (Bazzini et al., 2010). Framför allt genererar studiens resultat en fördjupad förståelse av den roll som populärkulturella faktorer såsom animerade filmer spelar för individers uppfattning av vilka som betraktas som onda. Studien utgick från att låta vuxna män och kvinnor utvärdera karaktärers ytliga och inneboende egenskaper och resultatet visade ett tydligt samband mellan fulhet och ondhet. Bazzini et al. menar att mediekoncerner såsom Disney besitter en kulturell auktoritet med förmåga att ha inverkan på roller, normer och stereotyper, i och med deras potential att porträttera typer stereotyp och därmed ha inflytande på samhället. Detta perspektiv är viktigt för att förstå vilka populärkulturella grunder den traditionella mytbildningen om fula gubbar, som fula och onda, vilar på. Detta anknyter dessutom till Klapps skurkteori genom att avslöja mediers roll i individers uppfattning av eventuella skurkar. Sammantaget låter dessa teorier oss förstå sambanden mellan stereotypisering, rädslor, ryktesspridning och mediers porträtteringar, vilket således är de premisser vi kan förstå föreställningen om fula gubbar utifrån.

Metodologiska verktyg

I uppsatsens strävan efter ökad förståelse för medierade föreställningar om fula gubbar har en fallstudie i kombination med kvalitativ innehållsanalys tillämpats. Användningen av fallstudier som forskningsmetod är särskilt väsentlig eftersom metoden möjliggör en djupgående förståelse för sociala fenomen och tillåter en noggrann analys av föreställningar om fula gubbar (Flyvbjerg, 2001:77). Målet är att optimera utnyttjandet av information genom ett enskilt fall, därför har ett strategiskt val av informationsorienterat urval använts. Det strategiska valet av fall har gjorts baserat på förväntningar om informationsrikedom (Flyvbjerg, 2001:78). Fallstudien inriktar sig på ett särskilt fenomen, nämligen Flashback - ett av Sveriges mest frekvent besökta internetforum (Svenskarna och internet, 2019). Detta

beslut grundas på medvetenheten om att Flashback utgör en digital mötesplats som särskilt utmärker sig som en arena där användare regelbundet delar spekulativa kommentarer och där ryktesspridning är en vanlig företeelse. Denna specifika dynamik på plattformen är särskilt intressant och relevant för ändamålet med vår undersökning. Det är just inom dessa diskussioner och spekulationer på Flashback som olika föreställningar om fula gubbar tar form och utvecklas, vilket tillhandahåller vår undersökning med riklig information som möter våra förväntningar.

En vanlig missuppfattning om fallstudier är att det inte går att generalisera ett resultat utifrån ett individuellt fall och att fallstudien därmed inte kan bidra till vetenskaplig utveckling (Flyvbjerg, 2001:66). Trots den utbredda missuppfattningen visar forskning att möjligheten till generalisering inte enbart är beroende av stora slumpmässiga urval, då generaliserbarheten snarare avgörs genom huruvida fallen är strategiskt utvalda än antalet fall i sig. Sålunda kan vi uppnå generalisering genom att identifiera kritiska mönster och teman gällande föreställningarna om fula gubbar utifrån Flashback-användarnas diskussioner, vilket gör vårt val av fall relevant inom det givna området. Vårt strategiska val av fall kan därmed bidra till viktiga och generaliserbara insikter och mönster gällande medierade föreställningar om sociala typer som är relevanta för bredare fenomen (Flyvbjerg, 2001:24).

För att navigera, tolka och analysera det empiriska materialet, som huvudsakligen består av medietexter, krävs tillämpning av en insamlingsmetod. Studiens syfte är i behov av en kvalitativ innehållsanalys, vilken enligt Bryman är den vanligaste insamlingsmetoden inom området för kvalitativ analys. Metoden erbjuder oss en strukturerad strategi som fokuserar på att systematiskt söka och identifiera underliggande teman i den datainsamling som genomgår analysering. Genom att tillämpa kvalitativ innehållsanalys kan vi metodiskt undersöka och analysera de underliggande teman och mönster som framkommer i de utvalda trådarna på Flashback (Bryman, 2011:505). En kvalitativ innehållsanalys visar sig vara särskilt lämplig för vår studie, eftersom intresset riktas mot att utforska och identifiera mönster i olika föreställningar om fula gubbar som uttrycks i användardiskussioner på Flashback.

Urval och avgränsningar

På plattformen Flashback finns ett stort antal trådar som innehåller tusentals publicerade inlägg med koppling till diskussionen om fula gubbar. För att hantera denna omfattning av trådar har materialet avgränsats genom att fokusera på fyra utvalda trådar vars innehåll är direkt relevant för uppsatsens ämne. Dessa trådar spänner över ett imponerande spektrum av diskussioner, varierande från 15 till 20 000 inlägg per tråd, aktiva inom tidsramen 2005 till 2023. För att uppfylla syftet och besvara uppsatsens frågeställning har sökningen inom trådarna ytterligare avgränsats för att fokusera på Flashback-användarnas beskrivningar kopplade till fula gubbar.

Analysens första två delar fokuserar på tre trådar: *Hur definierar ni ordet "snuskgubbe"?*, *Prata med barn om pedofiler/fula gubbar* och *Vad göra åt fula gubbar?*. Trådarna har valts ut eftersom de innehåller citat som diskuterar både innebörden av fula gubbar, hur man kommunicerar om dem med barn och även möjliga åtgärder mot dem. Den tredje delen av analysen fokuserar på tråden *DUMPEN – tråden där vi BARA diskuterar GÄDDORNA som fångats!*. Tråden valdes eftersom den berör diskussioner om olika föreställningar om faktiska gärningsmän och därmed konkreta fula gubbar. Det empiriska material som används i undersökningen är betydelsefullt då materialet diskuterar den information och tillhandahåller det innehåll som vi behöver för att besvara frågeställningen och genomföra vår undersökning.

Plattformen Flashback valde vi med insikten om att samtliga inlägg publiceras av anonyma användare, enbart identifierade genom avatarnamn, vilket innebär att inga personuppgifter inkluderas. Genom att vara medvetna om att samtliga inlägg kan identifieras genom avatarnamnet, har vi valt att exkludera avatarnamnen och datumet för publicering från vår analys. Detta beslut grundar sig i att det är irrelevant att inkludera avatarnamnen för vår forskningsfråga och uppsatsens syfte. Att inte inkludera avatarnamnen respekterar dessutom användarnas integritet och skyddar deras anonymitet ytterligare. Därmed lades fokus istället på själva innehållet och dess relation till vår forskningsfråga. Deltagarna i diskussionerna på Flashback är anonyma individer som uttrycker sina personliga föreställningar om fula gubbar, de representerar därmed inte själva kategorin av pedofiler. Inlägg som innehåller tendenser som tyder på att användaren själv i fråga skulle kunna vara pedofil, har aktivt valts bort eftersom vi inte är intresserade av förbrytarens perspektiv.

Avsikten att undvika känsliga personuppgifter vid valet av empiriskt material har även resulterat i exkludering av webbplatser som innehåller uppgifter som kan härledas till specifika personer. Hemsidan Dumpen innehåller relevant material för vår studie, men uteslöts på grund av att de publicerar bilder på faktiska gärningsmän och därmed brister av etiska skäl. Bortsett från de fyra trådarna som utgör det empiriska materialet har övriga trådar på Flashback som berör fula gubbar i form av konkreta rättsfall inom sexualbrott mot barn, uteslutits från undersökningen. Detta med anledning av att de involverar diskussioner om specifika fula gubbar vars personuppgifter därmed inkluderas.

Den fula gubben som social typ

Det finns en mängd olika versioner och föreställningar om fula gubbar som uttrycks på Flashback. Inom ramen för vår djupgående undersökning har vi särskilt identifierat och kategoriserat tre distinkta typer av föreställningar. Dessa benämner vi som: *den traditionella fula gubben*, *den osynliga fula gubben* och *den konkreta fula gubben*.

Den traditionella fula gubben

Sedan länge har det funnits en fruktan för individer som i folkmun kallas för fula gubbar, vilka har väckt oro bland både vuxna och unga. Rädslan för fula gubbar har sedan barndomen rotats i vårt medvetande och har spridits genom påverkan från föräldrar, auktoriteter och traditionella medier. Uppfattningen om dessa sociala typer har traditionellt sett spridits genom muntliga berättelser från person till person och går att betrakta som något som länge varit en myt. I Flashback-trådarna *Hur definierar ni ordet "snuskgubbe"?*, *Prata med barn om pedofiler/fula gubbar* och *Vad göra åt fula gubbar?* förs diskussioner kring ämnen relaterade till dessa figurer. Men vad innebär egentligen begreppet fula gubbar? Hur kännetecknas den traditionella fula gubben och hur gestaltas den traditionella myten om dem?

Det externa framträder som en central komponent i bedömningen av fula gubbar, vilket vittnar om betydelsen av deras utseende i definitionen av dem. Ett urval av beskrivningarna av fula gubbars yttre attribut är "(...) En som luktar illa, otvättad. (...)", "(...) kan ju även vara en allmänt smutsig och orenlig person som ger ett obehagligt intryck. (...)", "(...) förr var det alltid feta fula gubbar (...)" och "Sponsra dem med plastikoperationer om de är så fula". Utseendemässiga faktorer såsom att vara orenlig och ovårdad, präglar föreställningar

som går att definiera som aspekter som konnoterar exteriör fulhet. Den övergripande trenden i uppfattningen om fula gubbars utseende är att de besitter en fysisk fulhet som går att se med blotta ögat. Samtliga beskrivningar av fula gubbars yttre som syftar till den traditionella myten, består av negativt laddade adjektiv som syftar på motbjudande och oestetiska egenskaper. Uppfattningen om fula gubbar är alltså att deras yttre kännetecken faller inom ramen för det som normativt betraktas som mindre attraktivt.

”En snuskgubbe kan ha olika betydelser.

I bägge fall är de äckliga.

En som luktar illa, otvättad.

Och sedan en som tafsar, sexuellt äcklig.

De kan naturligtvis vara demsamma, men inte nödvändigtvis.”

Skribenten belyser en viktig skillnad i betydelsen av snuskgubbar. I det här avseendet går uppfattningen om snuskgubbar även att koppla till synen på fula gubbar.

”En snuskgubbe kan ju även vara en allmänt smutsig och orenlig person som ger ett obehagligt intryck, den sexuella betydelsen är inte helt nödvändig.

Snusk i den bildliga betydelsen något moraliskt klandervärt, i synnerhet i sexuellt hänseende, är förstås vad man dock i första hand tänker på. En snuskgubbe är då en liderlig person som betar sig tarvligt, säger obscena saker, stirrar och tar på kvinnor etc.”

I linje med föregående citat menar skribenten att allmänt smutsiga och äckliga gubbar kan betraktas som snuskgubbar, men att det nödvändigtvis inte behöver vara synonymt med att de har sexuella anspråk. I definitionen av vilka som är fula gubbar, förekommer en trend att särskilja på deras utseende och uppsåt. Utifrån detta resonemang går det att utläsa att det trots den mytomspunna föreställningen om fula gubbar, som ser ut på ett visst sätt och agerar på ett visst sätt, finns en medvetenhet om att det ena inte behöver vara synonymt med det andra. En gubbe kan vara illaluktande och ovårdad, utan att agera sexuellt opassande. Nämnvärt är att de gubbar som utseendemässigt faller inom ramarna för vad som betraktas som en ful gubbe, benämns som snuskgubbar trots att de inte uppvisat olämpligt sexuellt beteende. De utseendemässiga och uppenbara faktorerna spelar därmed en avgörande roll i klassificeringen av fula gubbar, oavsett om obscen uppförande har uppmärksamats eller inte.

En annan faktor som spelar en betydande roll i definitionen av fula gubbar är ålder. Termen gubbe associeras vanligtvis med äldre män, vilket understryks av beskrivningar såsom *"en man 40+ som betar sig på ett sexuellt gränslöst sätt"*, *"Vanligtvis över 60 år fyllda. Som betar sig som en mor-farförälder men som bara är intresserad av snusk"* och *"En äldre man som är otillbörligt/omoraliskt attraherad av yngre flickor i sexuellt/perverst syfte."* Den övergripande trenden i åldersrelaterade yttranden om den traditionella fula gubben är att det råder enighet gällande att fula gubbar är män i medelåldern och äldre. Uppfattningen om en individs ålder går i linje med de utseendemässiga idealen för den specifika åldern. Detta eftersom det krävs en ytlig bedömning för att klargöra uppfattningen om vilken ålder den man åsyftar tycks ha. De beskrivs därutöver som intresserade av snusk och med ett sexuellt gränslöst beteende, men med förutsättningen att de faller inom ramen för den äldre åldern. Föreställningen speglar med andra ord att det är uppfattningen om åldern och utseendet som i kombination med varandra skapar vad som betraktas som fula gubbar.

Ett illustrativt citat lyder: *"När jag var sju år sa min kära lilla mor till mig att inte ta godis från främlingar."* Skribenten belyser det förebyggande rådet från föräldern att undvika att ta emot godis från okända personer, vilket antyder att godis kan fungera som ett potentiellt lockbete som används av dessa individer för att vinna barns förtroende. En liknande tematik återfinns i citatet: *"Fula gubbar brukar säga att de har en skadad kattunge, hundvalp lr att barnet ska få något, en katt, en hund, en mobbe, en cykel."* Ytterligare utdrag från Flashback är följande:

"När jag var liten frågade en gubbe om jag ville få gratis godis. Han sa att jag skulle följa med till godisbutiken så skulle han köpa vad jag ville till mig. Tur nog var jag inte så pass liten så att jag inte förstod att han var en riktig snuskgubbe som ljög."

"Fick en varning av skolan att en gubbe pratat med barn och bjudit på godis, det behöver inte betyda något men barn glömmet nog lätt förhållningsorder. Jag tänkte direkt på åtgärder i och med att det händer ofta (...)"

Här framkommer det att fula gubbar ofta skapar påhittade situationer, såsom en skadad kattunge eller en utlovad belöning, för att föra barn bakom ljuset och manipulera dem. Skribenterna antyder att den fula gubben ofta attribueras inre personlighetsdrag såsom

manipulativa och lögnaktiga. Dessa individer framställs som medvetna och taktiska genom deras användning av medel såsom godis, djur eller andra frestelser för att vilseleda och locka till sig barn.

Den traditionella fula gubben beskrivs inte enbart som en skrämmande fysisk figur, utan även som en manipulativ individ med intentioner att medvetet utnyttja barns sårbarhet och oskyldighet för egna syften. Perry Hinton menar att det finns en kulturell benägenhet att kategorisera människor utifrån personlighetstyper (Hinton, 2010:38). Detta har genom historien gjorts i syfte att förenkla uppfattningen om människor, vilket möjliggör förutsägelser om deras beteenden. Fula gubbar karakteriseras av sina distinkta personlighetsdrag, främst manipulativa och lögnaktiga, vilket tydligt återspeglas i de strategier de tillämpar för att locka till sig barn. Genom att systematiskt kategorisera dessa specifika personlighetstyper försöker man förutse deras beteende. Vuxna kan därmed varna barn för vilka manipulativa och lockande erbjudanden de bör vara medvetna om ifall de stöter på fula gubbar. Varningarna inkluderar situationer där barn lockas med frestelser, vilket återspeglar den ökade medvetenheten och förståelsen som samhället har utvecklat kring fula gubbars taktik och beteende. I detta sammanhang blir fula gubbar företrädare för en särskild personlighetstyp, nämligen en som karaktäriseras av manipulation och lögnaktighet.

En generell tendens är att beskriva fula gubbar genom att inleda med hur de brukar bete sig eller hur de var förr. *"Förr var det alltid feta fula gubbar som (...)"* och *"Fula gubbar brukar säga (...)"*. Detta understryker att det råder en allmän uppfattning om dessa som inbegriper ett särskilt förväntat beteende. Det förväntade beteendet är en följd av den ryktesspridning och det reproducerande narrativ som präglar samhället historiskt sett. Resonemangen indikerar att fula gubbar funnits i individers medvetande ända sedan barnsben, genom berättandet av historier som inbegriper hur fula gubbar ser ut och agerar. Mycket av det vi vet om andra har vi inte fått veta personligen av dem själva, utan av andra källor såsom föräldrar, lärare och vänner. Framförallt barn tillägnar sig en stor mängd kunskap genom andra människor, vilket formar barnens uppfattning om världen innan de själva erfarit den (Hinton, 2010:30). Den fula gubben har, som skribenterna antyder på Flashback, sedan tidig ålder konstruerats i ungas medvetande genom de äldres utsagor. Föräldrars och andra auktoriteters berättelser spelar alltså en betydande roll i utformningen av individers föreställningar om särskilda företeelser. Deras narrativ är därmed ofta en

bidragande faktor till oron för och uppfattningen om hur karaktärer såsom fula gubbar definieras.

Orrin E. Klapp hävdar att en grupps funktionella behov avgör hur dess sociala typer formas och tillämpas (Klapp, 1962/2014:10-11). Sociala typer är inte en produkt av gruppen, utan snarare en kollektiv norm för det rollbeteende som formats av gruppen. Inom grupper föreligger en idealiserad uppfattning gällande hur individer förväntas vara och agera. Föreställningen om hur den normativa fula gubben ser ut och beter sig har historiskt sett präglats av kollektiva uppfattningar beroende av gruppens övertygelser. Som skribenterna visar föreligger en normativ föreställning om hur fula gubbar ska betraktas. De ses som äldre, ovårdade och manipulativa män som använder sig av lockande metoder för att med onda avsikter lura till sig barn. I linje med varandra beskrivs de fula gubbarna med en självklar betoning såsom ”de brukar vara si” och ”de är vanligtvis så”. Den generella bilden av fula gubbar har alltså skapats genom gruppens förutfattade meningar och erfarenheter. Myten reproduceras därmed genom interaktion med andra med liknande övertygelser. De föreställningar som existerar befinner sig inom ramen för gruppens fördomar, vilket skapar ett särskilt ramverk av förväntningar.

Stereotyper handlar om att en grupp människor känns igen på en viss egenskap såsom ålder, kön och/eller sysselsättning (Hinton, 2010:11). Det som förenar egenskaperna är att de har en viss betydelse för dem som ser egenskaperna hos andra människor. En av skribenterna skriver: *”Längre tillbaka så satt väl fula gubbarna på parkbänken med några bärs och karameller i fickan.”*, detta är en uppsättning av attribut som traditionellt präglat den klassiska stereotypen av fula gubbar. En annan menar att *”(...) det var sådana man förr skulle akta sig för som liten, dvs pedofiler som visade snoppen eller bjöd på godis och försökte lura iväg barn.”*. Nämnda karaktärsdrag går att betrakta som den sedvanliga bilden av fula gubbar, vilket är en följd av identifikationsprocessen som länge präglats av att identifiera individerna efter särskilda attribut. Egenskaper såsom att sitta på en parkbänk med några bärs eller att bjuda barn på godis, har med andra ord blivit kännetecknen som är synonymt med fula gubbar. Detta antyder att stereotyper inte är slumpmässiga associationer, utan snarare resultatet av en samhällelig och kulturell process.

”En väninna till mig hade lärt sin son att han måste säga till en vuxen innan han går iväg med någon och det räddade honom när en man kom in på skolgården och ville ha med två pojkar att titta på en båge som de kunde få. De gick då i grundskolan, typ 3:an.”

”Jag körde med de gamla vanliga, följ inte med någon som letar efter sin kattunge/hundvalp eller nå annat, sen pränta jag in i skallen på dom att OM det känns fel så ÅR det fel, vilket faktiskt räddat dom några gånger även som vuxna, bla från rån.”

Flashback-tråden *”Prata med barn om pedofiler/”fula gubbar”* består av tips från föräldrar emellan om hur man skyddar sina barn från potentiella fula gubbar. Tråden belyser den allmänna oron för dessa förbrytare samtidigt som den avslöjar hur narrativet formas genom föräldrar till deras barn. Föräldrar navigerar i den komplexa uppgiften att skydda sina barn och formar därmed berättelser om eventuella faror. De har en gemensam oro och hanterar frågor om barns säkerhet genom att utbyta erfarenheter med andra likasinnade.

Diskussionerna i trådarna indikerar hur narrativet om de fula gubbarna formas och reproduceras genom vuxna, vilket därmed synliggör hur barns underlag för oro skapas i praktiken. Skribenternas yttranden består av kombinationer av verkliga erfarenheter och genomsyras av både personliga normer och värderingar. Många föräldrar lyfter att de tidigt avrått sina barn från att följa med män som erbjuder något lockande, vilket enligt deras utsagor många gånger räddat barnen från farliga situationer.

Oron och rädslan manifesteras tydligt i de råd och varningar som ges till barn i tidig ålder.

”När mina flickor var lite större och nu även min 7 åriga son, så pratade vi mkt om att man aldrig får följa med någon som inte är mamma eller pappa”. Varningarna innefattar att uppmärksamma och skydda barn mot potentiella faror från okända vuxna, särskilt gubbar, som vill lura dem med frestande erbjudanden såsom söta hundvalpar. ”Talar man om för dem att det finns dumma/onda/elaka människor som vill dem illa, och att de därför ska undvika vuxna (...) så tror jag att man kommit en bra bit på vägen.” Lars Fr. H. Svendsen belyser den övergripande och komplexa roll som rädslan spelar i samhället och människors liv. Rädsla har utvecklats till att bli den dominerande känslan som genomsyrar vårt samhälle och påverkar vårt offentliga liv. Vi lever i en rädslokultur där människor ständigt är medvetna om potentiella faror och hot (Svendsen, 2012:20). I detta sammanhang är rädsla en central komponent i formandet av föräldrars och samhällets medvetenhet. I rädsans skugga konfronterar vi något externt som representerar en motsättning till våra önskningar.

Symboliskt står rädslan för en bekymran över att det som är viktigt i våra liv ska hotas eller förstöras. Från att ha varit en individuell upplevelse har rädslan därmed transformerats till något kollektivt, där människor inte enbart fruktar för sin egen säkerhet utan också för andras välbefinnande (Svendsen, 2012:21).

Den kollektiva oron för säkerheten, särskilt barnens, har gett upphov till skapandet och spridningen av myten om den traditionella fula gubbens utseende och beteende. Myten har sitt ursprung i den gemensamma oron för barns säkerhet och rädslan för potentiella faror associerade med denna stereotypa figur. Den kollektiva rädslan fungerar som en underliggande drivkraft bakom formandet av den traditionella fula gubben och hans attribut. Myten blir en försvarsmekanism och ett sätt att kollektivt varna barn för specifika typer av främlingar. Rädslan agerar som katalysator för att etablera en gemensam bild av den potentiella faran i form av den fula gubben. De specifika attribut och beteendemönster som tillskrivs denna figur blir således verktyg som samhället använder för att överföra och kommunicera rädslan till nästa generation. På så sätt har rädslan inte bara gett upphov till den stereotypa bilden av den fula gubben utan också motiverat samhället att aktivt sprida denna bild för att skydda barn från sådana typer av upplevda faror.

Medierna och populärkulturen har genom historien haft en stor betydelse i porträtteringen, utvecklingen och upprätthållandet av sociala representationer (Hinton, 2010:158). I synnerhet spelar filmhistorien en betydande roll i skildringen av skurkar och därmed illvilliga personer, i och med den vanliga narrativa företeelsen att kombinera ondska med fulhet (Bazzini et al., 2010). Filmskurkar tenderar ofta att se otrevliga och motbjudande ut, vilket kombineras med moraliska brister för att skapa en tydlig avgränsning mellan de goda hjältarna och de onda skurkarna. Till följd av detta har en särskild karikatyr av ondska upprättats, som genom populärkulturen impregnerat vårt medvetande sedan barnsben. Uppfattningen om den stereotypa, traditionella fula gubben kan därmed ses som en konsekvens av förväntningarna av illvilliga personer som både exteriört fula och onda, såsom skurkarna på film. Populärkulturens porträttering av onda personer går därmed att betrakta som en betydelsefull aspekt i uppsättningen av fula gubbars förväntade attribut.

I analysen framkommer en tydlig huvudtrend när det gäller föreställningar om den traditionella uppfattningen om fula gubbar. Denna huvudtrend kännetecknas av fördomar och stereotyper som snabbt klassificerar individer baserat på specifika yttre och inre attribut för

att definiera och stigmatisera dem som fula gubbar. När det gäller utseendet framträder fulheten som det mest framträdande kännetecknet, där fysiska attribut som smutsig, ovårdad och hög ålder betonas som indikationer på fulhet. Beteendet hos den traditionella fula gubben karaktäriseras av lögnaktiga och manipulativa personlighetsdrag. Utöver detta framkommer det även att ryktesspridningen kring fula gubbar historiskt sett präglats av muntliga varningar från föräldrar och andra vuxna auktoriteter som ett resultat av rädsla och oro för fula gubbar. Dessa varningar tjänar som mekanismer för att informera och skydda barn från potentiella faror genom att förstärka de etablerade stereotyperna och fördomarna kring fula gubbar.

Den osynliga fula gubben

Den traditionella mytologin kring fula gubbar antyder existensen av både inre och yttre kännetecken som kan användas för att identifiera individer som tillhör denna kategori. Tydliggörandet av den traditionella fula gubbens attribut antyder möjligheten att teoretiskt identifiera en individ som en ful gubbe och därigenom särskilja denne från andra. Vidare existerar andra konceptualiseringar av denna sociala stereotyp, vars attribut skiljer sig från de som kännetecknar den traditionella varianten. Hur gestaltas föreställningarna om den variant vi valt att benämna som den osynliga fula gubben?

Traditionella varningar tenderar att betona risker för fula gubbar som smyger runt kring skolgården eller främlingar som frestar barn med erbjudanden för att väcka deras nyfikenhet. Ett fokus i trådarna på Flashback som uppmärksammas i detta analysavsnitt riktas mot att fula gubbar inte nödvändigtvis alltid är främlingar för barnet. En skribent understryker detta genom att påpeka att *"Det är sällan fula gubbar som främlingar som är problemet, utan snarare folk som står nära familjen. Exempelvis din klasskamrat som våldtog sin systerdotter. Lite svårt att varna för."* En annan person skriver:

"(...) steg 3 är att berätta vem som kan tänkas vara en fara. Och det är då rakt inte "fula gubbar" som gäller där eftersom de flesta som förgriper sig på barn faktiskt är någon som barnet (och föräldern) känner sedan tidigare och litar på."

Skribenterna argumenterar för att fula gubbar inte enbart kan associeras med främlingar, utan snarare med individer som barnet redan känner och har förtroende för. Detta betonar den genomgående trenden som föreligger bland de individer som motsätter den traditionella

uppfattningen om fula gubbar, vilket vanligtvis är karaktäriseringen utifrån de yttre egenskaperna. Utifrån dessa resonemang går det att utläsa att fula gubbar inte nödvändigtvis går att definiera genom utseendemässiga faktorer. De fula gubbarnas ageranden grundar sig snarare i deras inneboende illvilliga egenskaper, vilket kan vara en främling såväl som en anhörig. Män med onda intentioner är män med onda intentioner, oavsett om de okulärt betraktas som fula gubbar på ytan eller inte. De illvilliga egenskaper som sexualförbrytare besitter inbegriper perversa och omoraliska avsikter, vilka betraktas som egenskaper som inte utesluter personer inom bekantskapskretsen. Trenderna inom hur individer uppfattar sexualförbrytare pekar snarare mot idén att förbrytaren ofta är någon som har en nära relation till barnet. Detta stödjer de övergripande argumenten om att fula gubbar inte utgör en tydligt identifierbar och utomstående grupp i samhället. I stället utgör de en osynlig del som ofta finns i närheten, utan att man är medveten om det.

Hinton menar att grupper av människor inte enbart identifieras utifrån fysiska egenskaper, utan de tillskrivs även ytterligare egenskaper som vanligtvis innefattar personlighetsdrag (Hinton, 2010:12). Fula gubbars stereotypa personlighetsdrag har primärt inbegripit egenskaper såsom manipulativa, lögnaktiga, övertygande och lynniga. De personlighetsdrag som traditionellt associeras med den stereotypa fula gubben, behöver däremot inte nödvändigtvis uteslutas. Dessa personlighetsdrag uttrycks främst genom de metoder som den traditionella fula gubben använder. En skribent poängterar:

”Fast när det gäller övergrepp är det oerhört överdrivet att prata om fula gubben med hunden, godiset osv. Förövaren finns nästan uteslutande i bekantskapskretsen.”

Här utmanas föreställningen att fula gubbar endast kan förknippas med externa främlingar och som då behöver använda ytliga medel för att lura till sig barn. I detta sammanhang behöver inte dessa individer tillgripa manipulativa metoder i form av lockande medel, eftersom de redan har etablerade relationer till barnet. De representerar snarare en individ som genom att utnyttja det förtroende som redan finns, eliminerar behovet av externa medel för att vinna barnets förtroende. De personlighetsdrag som traditionellt har karaktäriserat den fula gubben och fungerat som identifierbara kännetecken betraktas utifrån dessa resonemang inte längre som tydliga och entydiga. I vissa fall går det att antyda, men för den fula gubben som inte längre är en främling blir ett sådant kännetecken mindre användbart och svårare att entydigt fastställa.

I diskussionstrådarna uppstår en genomgående reflektion kring den fysiska framtoningen hos fula gubbar. De rådande åsikterna på plattformen ger upphov till en betydande diversitet när det kommer till de yttre attributen, vilka inte längre följer en ensidig beskrivning i enlighet med traditionella normer. Ett exempel som tydligt belyser detta mångfacetterade perspektiv är kommentarer som lyfter fram komplexiteten och variationsrikedomen i de externa kännetecknen:

”Min underliggande tanke var att man ofta försöker förklara gäddorna som sunkiga monster till utseendet, men det är du ju tydlig med, vi måste se att det finns många gäddor som ser ut precis som vem som helst. Läskigt med alla dessa gäddor.”

”Du sätter fingret på att utseendet spelar stor roll. Snygga människor kan komma undan med väldigt mycket. ”Gubbar” är ju generellt sett fula och för inte tankarna till några sexuella sammanhang.”

I motsats till den tidigare stereotypa uppfattningen framgår det av diskussionen att beskrivningen av en ful gubbes utseende varierar betydligt och inte behöver vara en och samma. Ytterligare kommentarer understryker det faktum att föreställningen om fula gubbars utseende inte är i enlighet med den traditionella föreställningen. Skribenter lyfter fram detta genom att påpeka: *”(…) Extra obehagligt eftersom de ser så normala och välmående ut.”* och *”(…) Även en snygg äldre man kan vara en snuskgubbe om han håller på att äckla sig. Det jag menade var att en ung man kan gå för en snuskgubbe även om han inte ser ut som en (...).”* Gubbar har traditionellt setts som fula medan andra menar att *”Även en snygg äldre man kan vara en snuskgubbe om han håller på att äckla sig.”*

Orrin E. Klapp presenterar i *Heroes, Villains and Fools* (1962/2014) tre huvudsakliga sociala typer utifrån en studie av den amerikanska befolkningen och dess uppfattningar. Dessa typer baseras på vad som kännetecknar en hjälte, en skurk och en dåre och är grundläggande typer som används av alla samhällen för att bevara det sociala systemet. Dessa representerar tre avvikelseriktningar i relation till individen i fråga där hjältar är ”bättre än en”, skurkar är ”farliga för en” och dårar inte uppfyller ”de normer som tillämpas på gruppmedlemmar eller personer med viss status” (Klapp, 1962/2014:17). Kategoriseringen av dessa typer upprätthåller hur människor bör vara och agera inom särskilda ramar och kontrollerar därmed

individerna inom dem. Utifrån denna modell kan fula gubbar i teorin definieras som både skurkar och dårar. Detta eftersom de motstrider den idealiska presentationen av rätt beteende, samtidigt som de innefattar både normativa avvikelser och fara. Individens föreställningar, som antyder definitionen av fula gubbar som skurkar och dårar, går därmed att betrakta som ett resultat av vikten att upprätthålla kontrollen av sin omgivning. Detta kan i sin tur ses som ett resultat av människors instinkt att skydda sig mot de som är avvikande, då de kan innebära potentiella faror.

Återkommande i trådarna framträder skribenternas tonvikt på åldern hos individer som benämns som fula gubbar, där det understryks att åldern inte är entydigt definierad enligt den traditionella föreställningen. En deltagare i diskussionen på Flashback uttrycker detta synsätt på följande sätt: *"Gamla och äldre män är ej att förakta bara (...)"* och *"(...) Dem är väl inte alltid någon hemlös-liknande gubbe.(...)"*. Den upprepade betoningen på ålder illustrerar den varierande synen på denna aspekt i diskussionen. En annan deltagare framhåller föreställningen om fula gubbars ålder genom att uttrycka:

"Ålder är bara en faktor. Det är viktigt att förstå att de kan variera i alla åldrar, och det är farligt att begränsa vår uppmärksamhet enbart till äldre män."

Skribenter på Flashback betonar att en individ som betraktas som en ful gubbe inte nödvändigtvis begränsas till ett specifikt åldersspann, så som tidigare föreställningar kunde implicera. Medvetenheten om denna komplexitet i åldersmässiga generaliseringar illustrerar att fula gubbar kan variera i ålder från en äldre man till en ung individ i 25-årsåldern. Åldern betraktas endast som en faktor, snarare än en avgörande sådan. Det framhålls att det finns ett betydligt bredare spektrum av åldrar som associeras med denna sociala stereotyp och att ålder inte bör betraktas som ett signifikant kännetecken för en ful gubbe. Den traditionella föreställningen om fula gubbars åldersspann bidrar till åldersrelaterade stereotyper och fördomar, som i sin tur påverkar uppfattningen om vilken individ som kan identifieras som en ful gubbe. Med den varierande åldern hos de som associeras med beteckningen ful gubbe förlorar möjligheten till liknande åldersrelaterade stereotyper sin grund. En individ som betraktas som ful gubbe kan inte längre enkelt kategoriseras baserat på ålder, då föreställningen nu inkluderar en bredare och mer mångfacetterad åldersgrupp där ålder inte kan användas som ett igenkännande yttre attribut.

Skribenterna som menar att fula gubbar även kan vara snygga understryker att beskrivningen av fula gubbar som just fula, inte nödvändigtvis syftar på deras utseende, utan snarare på deras inneboende egenskaper. Fulheten manifesteras därmed genom onda handlingar och inte genom det yttre. Utifrån Klapps skurk- och dåreteori spelar utseendet en avgörande roll i definitionen av vilka som betraktas som skurkar och dårar (Klapp, 1962/2014:11-12). En individ betraktas som tillhörande en social typ när dennes utseende och beteende överensstämmer med de förväntningar som finns för den specifika kategorin, oberoende av om personen själv är benägen att identifiera sig som en del av gruppen eller inte. Klapp menar därmed att det är utseendet och beteendet i kombination med varandra som skapar uppfattningen om vilken social typ en individ är. I skribenternas yttringar riktas däremot fokus mot individernas beteende snarare än utseende. Yttre fulhet ses inte som synonymt med olämpligt beteende och yttre snygghet eliminerar inte förmågan till olämpligt beteende. I och med uppfattningen att fula gubbar kan vara utseendemässigt både snygga och fula, resulterar detta i att de yttre attributen förlorar sin betydelse när en ful gubbe ska identifieras. Det handlar snarare om de personliga egenskaperna som avslöjas genom individernas beteende.

Bazzini et al. lyfter hur Disneyfilmer främjar stereotypen att vad som är vackert är bra (Bazzini et al., 2010). Porträtteringen av attraktiva karaktärer som mer moraliskt dygdiga än mindre attraktiva karaktärer har genom tiderna varit en generell trend inom film och media. Idag har detta fenomen däremot fått förändrade villkor i viss utsträckning, med porträtteringar av ondska som inte nödvändigtvis anspelar på visuell fulhet. Föreställningen att fula gubbar även kan vara snygga motstrider deras traditionella kännetecken, vilket breddar uppfattningen om karaktären och fördjupar förståelsen av fulhet som något som snarare går att betrakta som en inre egenskap. Detta kan ses som ett resultat av filmnarrativens modernare premisser, att skönhet inte behöver vara ett bevis för godhet och att fulhet inte behöver vara ett bevis för ondska. Uppfattningen om de osynliga fula gubbarnas ondska manifesteras alltså utifrån deras omoraliska intentioner, snarare än skurkaktiga exteriör. Invändningarna mot den traditionella fula gubben kan dessutom ses som ett exempel på hur digitala medier reproducerar och utvecklar stereotyper. Detta genom att ifrågasätta och utmana den typiska föreställningen, vilket öppnar upp för en mer nyanserad och mångfacetterad bild av karaktären.

Inom den aktuella diskussionen på Flashback framträder en differentierad syn på den fula gubben, där utseendet inte längre reduceras till en enhetlig norm. De citerade kommentarerna

belyser särskilt den överraskande aspekten att fula gubbar kan framstå som normala och välsmående, vilket bryter mot den förväntade stereotypen av oattraktivt utseende. Dessutom kompliceras den traditionella bilden ytterligare genom andra citatet, som betonar att även en attraktiv och äldre man kan karakteriseras som en snuskgubbe baserat på beteendemässiga aspekter, snarare än uteslutande utseende. Utseendemässiga faktorer används som underlag i definitionen av fula gubbar, men i förhållande till den allmänna uppfattningen som genomsyrar föregående kapitel så föreligger här även en uppfattning att fula gubbar inte nödvändigtvis behöver ha ett motbjudande utseende. Trots att utseendemässig fulhet generellt setts som ett typiskt drag för fula gubbar, verkar snygghet inte utesluta det faktum att personen i fråga kan vara en ful gubbe. En generell uppfattning i yttringarna är att personer som betraktas som snygga, har förmågan att komma undan med olämpligt beteende trots en högre ålder. Detta kan ses som en följd av att attraktiva män vid första anblick inte för tankarna till vad som traditionellt sett varit det man associerat med fula gubbar.

I kontrast till den traditionella föreställningen, där utseendet, beteendet och åldern var de centrala faktorerna för att definiera och identifiera en ful gubbe, framkommer det att dessa attribut inte kan betraktas som entydiga och allmängiltiga kännetecken enligt denna föreställning. Diskussioner på Flashback belyser vikten av att se bortom utseende och ålder för att förstå fula gubbar. Föreställningen reflekterar en medvetenhet om den komplexitet som omger denna sociala stereotyp och lyfter fram behovet av att analysera individens beteende och personlighetsdrag snarare än att förlita sig på stereotypa kännetecken. Denna föreställning ger upphov till en mer nyanserad och inkluderande förståelse av fula gubbar, som inte längre kan reduceras till en ensidig och fördomsfull stereotypisering baserad på yttre attribut. Inom denna konstruktion av fula gubbar minskas möjligheten att varna barn effektivt, då tydliga och specifika kännetecken avsevärt reduceras. Denna föreställning betonar att fula gubbar i princip är osynliga eftersom de inte nödvändigtvis är fula till utseendet, utan snarare kan se ut som precis vem som helst.

Den konkreta fula gubben

Utöver den typ av diskussioner som redan studerats i föregående analysavsnitt, finns trådar som handlar om aktuella pedofilfall. Aktuella brotts- och pedofilfall leder ofta till spekulationer på Flashback, där diskussionen syftar till att fylla på med information som saknas i den traditionella medierapporteringen. En återkommande strävan i sådana starkt

spekulativa diskussioner handlar om att försöka identifiera förbrytaren: Vem är han? Varför gjorde han det här? Hur gick han tillväga? Hur ser han ut? Sådana spekulativa diskussioner finns återkommande i tråden *DUMPEN – tråden där vi BARA diskuterar GÄDDORNA som fångats!*. Dumpen är en svensk webbplats grundad 2021 med ändamålet att förhindra sexuella övergrepp mot barn (Wikipedia 2023). Dumpens initiativtagare utger sig för att vara barn i olika forumchattar och bestämmer möten med män som har för avsikt att träffa barnet i sexuellt syfte. Vid mötet blir den misstänkte pedofilen filmad och videon av den ocensurerade mannen blir följaktligen publicerad på deras webbplats benämnd som ”Gädda” under rubriken ”Hall of shame”. I detta avsnitt analyseras diskussionerna om de ertappade pedofilerna, utan att avslöja pedofilernas identitet. Hur utformas diskussionen kring de konkreta fula gubbarna?

I Flashback-tråden diskuteras den fula gubbens sociala ställning av deltagare som uttrycker åsikter såsom: *”Han verkar ha låg social fallhöjd. Får känslan av en nörd som fastnat i tidiga tonår och trots att han nu närmar sig 30 lever han sitt liv på skumma cosplay-communities online”*. Ytterligare en skribenter uttrycker sig på följande sätt:

”Om vi ska hålla oss till japanska begrepp så tycker jag att han känns som en hikikomori. Det vill säga en person som inte har rört sig särskilt mycket i samhället sedan han slutade skolan, och därför har stannat av i sin sociala utveckling.(...)”

”Kan inte du begripa att det är såna störda, socialt missanpassade människor som har haft svårt liv med mobbning i skolan och annat som ger sig på barn?! De känner sig oftast som svaga offer som vågar eller snarare orkar inte ha ett normalt sexliv med vuxna utan känner sig bekvämare med barn. (...)”

Åsikterna i Flashback-tråden varierar däremot och vissa deltagare motsätter sig påståendet att fula gubbar generellt skulle ha en lägre social status. Diskussionerna tar en annan riktning med kommentarer som: *”Långt ifrån alla förövare har låg begåvning, många är högutbildade och sitter i samhällets toppar. Gemensamt för alla är en väldigt taskig människosyn i förhållande till egna begär.”* och *”Att han är svagbegåvad är rent skitsnack. Han försvarar sig rätt så begåvad i sin video.”*. En deltagare i diskussionen gällande att fula gubbar tycks vara lågbegåvade ifrågasätter detta med kommentaren:

”Långt ifrån alla som ger sig på barn har haft svårt i livet med mobbing eller på annat sätt. Många är hyllade som värdefulla i samhället men bär ändå på denna mörka avart till böjelse. Vi har flera exempel på gäddor som inte hör till samhällets bottenskikt.”

I samband med individuella konfrontationer av fula gubbar initierade av Dumpen framkommer varierande sociala beskrivningar från skribenterna på Flashback. En del av dessa gäddors sociala position diskuteras och kategoriseras som antingen lägre eller högre. Karaktäriseringen av fula gubbar inkluderar termer som töntar och individer som känns malplacerade i samhället. Vidare beskrivs vissa av dem som lågbegåvade och det antyds att de kan vara personer som har haft en svår uppväxt. Åsikterna varierar däremot och det framkommer motargument som utmanar denna stereotypa beskrivning. Många konfronterade pedofiler anses vara högutbildade och värdefulla i samhället. Frågan om en signifikant underliggande orsak till pedofilt beteende, såsom en traumatisk uppväxt eller tillhörighet till samhällets bottenskikt, ifrågasätts som den potentiella enda sanningen. Diskussionen präglas snarare av en betydande variation där fula gubbar porträtteras i olika nyanser, ibland som lågbegåvade och ibland som begåvade individer. Diskussionen antyder därmed att det inte finns en enhetlig bild av fula gubbars socioekonomiska position. Istället målas en divergerande bild upp där fula gubbar representerar ett brett spektrum av samhällspositioner och bakgrunder.

En framträdande tematik i Flashback-tråden är den ingående diskussionen om pedofilernas beteende och personlighet, en diskussion som förmedlas genom en palett av starka åsikter. Diskussionen utformas med följande kommentarer: *”(...) Han är inte bara vidrig, han är också dum i huvudet (...)”, ”Man ser i ögonen på den senaste gäddan att han är en riktigt elak jävel.”, ”Han är värtalig, behåller lugnet och gör verkligen sitt bästa för att få till nån form av deal i efterhand.”* och *”Han försvarar sig rätt så begåvad i sin video (...)”*. Vidare kompletteras dessa kommentarer av ytterligare perspektiv i diskussionen:

”Att han är lugn i situation och pratar på ett smart sätt handlar inte om att han inte är ond, utan snarare vet han vad som behövs sägas för att få oss att tro att han i själva verket inte är en pedofil.”

”Det här var vidrigt på en helt ny nivå. Missfostret är ju helt efterblivet. Han har alltså polisen efter sig och nu dumpen men verkar fortfarande inte fatta att han gjort några fel. Känns som han här lika gärna kunnat bli skolskjutare som sadistpedofil. (...)”

En framträdande aspekt av diskussionen är den konsistenta negativa upplevelsen av förbrytarens uppträdande. Samtalen återspeglar en enhetlig avsky mot de som konfronterats av Dumpen, där skribenterna delar sina starkt negativa erfarenheter och bedömningar av dessa individers beteende och personlighetsdrag. Pedofilerna karakteriseras uteslutande med nedlåtande adjektiv som störd, elak och vidrig. Vidare belyser diskussionen de reaktioner som följer efter att gäddorna har konfronterats av Dumpen. Beskrivningar som ”lite efter” och ”efterbliven” antyder, enligt skribenterna, att vissa av dem befinner sig i förnekelse eller har en begränsad insikt om allvaret i sina handlingar.

Gäddorna beskrivs ha ett visst beteende som de själva inte förstår konsekvenserna av och att de istället försöker rationalisera sitt beteende. Trots den övervägande negativa synen på pedofilerna framkommer det även antydningar om vissa positiva egenskaper. Påståenden som ”han är värtalig” och ”behåller lugnet” indikerar att vissa gäddor, trots deras brottsliga handlingar, kan uppvisa kommunikativa färdigheter. Dock betonas det att pedofilernas värtalighet och lugn inte nödvändigtvis är korrelerade med moralisk integritet, utan används snarare som verktyg för att manipulera och använda hanteringsstrategier i pressade situationer för att undvika ansvar.

Många av de som publicerar kommentarer angående Dumpens gäddor är personer som sedan tidigare känner männen i fråga. Den övergripande trenden är att yttra sig om vilken uppfattning man har haft om gärningsmannen, innan upptäckten att personen är pedofil. Ett utdrag från yttringarna är *”(...) Han var redan lite sliskig då, men gjorde inget konkret. Bara något udda, gick inte att sätta fingret på honom riktigt.”* och *”Var redan pedo signaler på honom men man tänkte inte på det så. (...)”*. Överlag är de skribenter som sedan tidigare känner gäddorna, överens om att avslöjandet av männens olämpliga avsikter inte kommer som någon större chock. Att vara sliskig och udda går i dessa avseenden att tolka som ett underlag till de så kallade ”peddosignaler” som uppvisas av männen. Skribenternas avsaknad av förvåning över männens nu avslöjade handlingar, har däremot ingen grund i form av att konkret perverst beteende tidigare har förekommit, utan deras aningar grundar sig i uppfattningen av männens normativt avvikande personlighetsdrag.

I diskussionstrådarna förekommer det även anhöriga till gärningsmännen som i motsats till ovanstående skribenter, känner förvirring efter de avslöjade omständigheterna:

”Måste säga att jag är sjukt förvånad. Han har alltid varit udda, men jag gillade honom. (...) Nu skäms jag för att jag pratat så gott om honom och tyckt så mycket om honom under drygt halva mitt liv. Jag fattar fortfarande ingenting och märker att jag blir uppriktigt ledsen nu när jag skriver detta.”

En central faktor bland anhöriga som delar med sig av sina upplevelser i diskussionstrådarna är att de inte tar förbrytaren i försvar. Trots förvåning över det inträffade, som ofta grundar sig i att man uppskattat personen och inte misstänkt något perverst beteende, föreligger inga bortförklaringar som förminskar den inträffade gärningen. Den övergripande trenden bland anhöriga som är transparenta med att de är oförstående och ledsna, understryker samtidigt att personen varit udda och uppträtt på normativt motstridiga sätt. I dessa avseenden associeras däremot inte de säregna beteendena med vad som går att betrakta som ageranden som går i linje med pedofili. Detta betonar att det inte nödvändigtvis finns ett bestämt beteende som bevisar vem som är en ful gubbe. Ett udda beteende är inte lika med ett sexuellt olämpligt beteende, utan det krävs konkreta bevis som avslöjar personens faktiska perversa egenskaper.

Det föreligger ett stort intresse att diskutera de ertappade förbrytarnas utseende. Ett urval av yttringarna är beskrivningar av dess attribut såsom *”Varseljacka, trasiga tänder, övervikt, rikligt med dubbelhakor”, “(...) tandlös med sunkiga dreads”, “Sölig, sur spritgubbe boende på camping”* och *”Hehe vad svettig han ser ut, som en riktig peddo”*. Generellt består beskrivningarna av glåpord, rasistiska uttalanden och nedvärderande kommentarer som anspelar på deras mindre attraktiva yttre. Dessa uttalanden understryker den förutfattade föreställningen av fula gubbars yttre, som traditionellt består av negativt laddade adjektiv i linje med föregående citeringar. Däremot förekommer det motsättningar till den klassiska myten i form av mer positivt laddade beskrivningar av pedofilerna såsom *“(…) väl vald polo, rock och rena jeans”, “Tydligt fåfäng”* och skribenter som menar att det *”Hade varit intressant att se en uppföljning på några av de mer “städade” deltagarna...”* och att det är *”Extra obehagligt eftersom de ser så normala och välmående ut”*.

”Märkligt ändå att man diskuterar snyggheten på gäddorna, (...) Nä skärpning om snyggheten, det känns elakt och sunkigt. Gör en profilanalys istället, en gärningsmannaprofil eller liknande.”

Skribenten betonar ett centralt ämne som är omdiskuterat i Flashback-tråden. Det går att utläsa att det finns två parter med meningsskiljaktigheter beträffande hur moraliskt och relevant det är att diskutera pedofilernas utseende. Majoriteten av skribenterna är frikostiga med oangenäma påhopp som syftar på deras yttre attribut, medan en bråkdel menar att utseendemässiga element är en irrelevant aspekt i diskussionen. Det råder delade meningar gällande utseendet som betydande faktor i utvärderingen av fula gubbar. Fula gubbars yttre lyfts å ena sidan ses som en väsentlig faktor i samtalen som berör deras existens, samtidigt som det å andra sidan betraktas som en meningslös diskussion att föra. Parten som driver tesen att utseendet är en oviktig faktor går att tolka som förespråkare för värdet i att diskutera de fula gubbarnas personlighetsdrag, snarare än det ytliga. De menar att männens inneboende egenskaper och handlingar är det som är avgörande för deras karaktär, vilket understryker den förekommande uppfattningen om fula gubbar som svåra att identifiera visuellt.

”Varken X eller X ser egentligen onormal ut i ansiktet. De smälter in bra i vilket varuhus som helst. Det är ingen som häpnar och håller handen över munnen för att någon av dem har något exceptionellt lyte i just ansiktet. De har varken kluven gomspalt eller spetälska. De har heller inga blodsvullna näsor med rhinophyma, perioral dermatit eller någon annan handikappande, ångestframkallande hudsjukdom som man inte skrattar åt.”

Skribentens målande beskrivningar av hudåkommor och andra externa avvikelser ger associationer till klassiska skurkar och monster, vilket går i linje med den traditionella myten om fula gubbars utseende. Den modernare föreställningen om fula gubbar tenderar att innehålla invändningar mot denna sedvanliga stereotyp. Som ovan nämnda citat exemplifierar, innebär ofta samtida föreställningar att fula gubbar inte nödvändigtvis uppfattas som utseendemässigt avvikande. De kan gå obemärkt förbi och sticker inte ut på det sätt som de impregnerade förväntningarna fått individer att tro. På så sätt reflekterar dessa resonemang på Flashback den pågående utvecklingen i samhällets föreställning om fula gubbar, vilket betonar vikten av att se bortom det externa i syfte att fortsätta utforska och utmana stereotypen.

Historiskt sett har varningar om den fula gubben förmedlats genom muntliga berättelser och anekdoter. Dessa analoga narrativ tjänade som ett sätt att föra över samhällets förutfattade meningar och att definiera de attribut som ansågs karakterisera en individ som ful gubbe. I modern tid har övergången till digital kommunikation radikalt förändrat hur dessa berättelser om fula gubbar sprids och diskuteras. Det digitala landskapet utgör en arena för spridning av omvandlingen av den traditionella föreställningen om fula gubbar. I *Kungar, sex och skandaler* (2023) lyfter etnologerna Lars-Eric Jönsson och Mia-Marie Hammarlin fram hur den digitala eran har accelererat överföringen och interaktiviteten av skvaller och ryktesspridning. Detta fenomen är särskilt tydligt i kontexten av ryktesspridningen om den fula gubben.

En central aspekt av denna förändring är hastigheten och intensiteten i spridningen av information på digitala plattformar. Jämfört med den analoga eran kan budskap nu nå en global publik på ett ögonblick (Hammarlin & Jönsson, 2023:192). Detta innebär att narrativ om den fula gubben inte bara sprids snabbare, utan också möjliggör ökad interaktivitet där medlemmar på digitala plattformar kan delta i diskussioner, ifrågasätta och omformulera berättelserna i realtid. Den fula gubbens attribut som tidigare byggdes på förutfattade meningar inom grupper, har idag fått ett flertal olika ansikten. Pedofiler beskrivs inte enbart som fula gubbar med lortiga kläder och rufsigt skägg, utan även med välkammat hår och välvald polotröja. Den tidigare analoga och fördomsfulla ryktesspridningen har genom medier fått nytt underlag i form av konkreta diskussioner och porträtteringar som avslöjar de varierande föreställningarna om fula gubbar.

När skribenterna delar med sig av sina egna föreställningar och åsikter om de konkreta fula gubbarna uppstår en känsla av autenticitet. Detta beror på att diskussionen direkt rör den konkreta individen och inte enbart grundar sig i fördomar. Skribenterna är övertygade om att de har den sanna bilden av förbrytaren och att deras version av sanningen är den mest trovärdiga. Däremot är det en känsla av autenticitet som inte nödvändigtvis återspeglar en objektiv äkthet eller sanning; den erbjuder snarare en subjektiv upplevelse av sanningen. Autenticitetskänslan kan förklaras som ett resultat av att individer överför sina egna föreställningar och övertygelser på fenomenet fula gubbar. Skribenterna antyder att om en person identifieras som pedofil, blir det deras enda sanna identitet, oavsett om denne tidigare har uppfattats som normal och hedervärd eller inte.

Det är tydligt att det fortfarande finns ett behov av att skapa distans mellan skribenterna på Flashback och de som betraktas som fula gubbar. Denna distansering uttrycks genom en dualistisk föreställning där skribenterna strävar efter att etablera en tydlig gräns mellan ”vi” som anses vara goda, och ”dem” som anses vara onda. Det dualistiska tankesättet fungerar som en mekanism för att skapa och bevara en moralisk hierarki inom diskussionen, där behovet av att markera en klar gräns mellan ”oss” och ”dem” blir påtagligt. Deltagandet av skribenterna indikerar att det finns ett behov av att skvallra och diskutera fenomen som anses vara avvikande och oacceptabla, vilket belyser intresset för att aktivt dela och sprida information om personer som anses klassificeras som fula gubbar.

En ny form av typbildning

Den genomförda analysen av medierade föreställningar om fula gubbar på Flashback avslöjar det stora intresset i att definiera och diskutera denna sociala typ. Hammarlin och Jönssons (2023) teorier om den nya effektiva spridningen av rykten fungerar väl för att underbygga analysen av ryktesspridningen om fula gubbar. Däremot är resonemangen otillräckliga för att säga något om hur detta i praktiken påverkar typbildning. Vi kan i linje med Hammarlin och Jönsson konstatera att ryktesspridningens nya villkor har gett upphov till ett större engagemang för diskussion och högre hastighet i utbyte, samtidigt som vi kan bredda förståelsen genom att konstatera att detta har resulterat i en betydligt mer frekvent typbildning. I och med den stora mängden av varierande informationskällor gällande föreställningen om fula gubbar kan vi fastställa att det idag saknas en gemensam övertygelse om typen. Den traditionella föreställningen om fula gubbar bebländar sig numera med andra röster i det stora nätverket av kommunikation, vilket har resulterat i nya upptäckter om den fula gubben som social typ. Vi har identifierat tre särskilda föreställningar om den fula gubben, vilka vi valt att namnge som *den traditionella fula gubben*, *den osynliga fula gubben* och *den konkreta fula gubben*.

Föreställningarna om *den traditionella fula gubben* kännetecknas av ett fult utseende som central komponent och är starkt påverkade av de förutfattade meningar som präglat individer genom historiskt rotade vandringsägnar och populärkulturella skurkporträtteringar. Uppfattningen om de fula gubbar som visuellt inte faller inom ramen för de klassiska yttre attributen, benämner vi som *osynliga fula gubbar* vars kategorisering utmärks av en inre fulhet som manifesteras genom handlingar och beteende snarare än det exteriöra.

Föreställningarna om *den konkreta fula gubben* analyseras utifrån diskussioner om specifika pedofiler och domineras av känslor av autenticitet hos skribenterna, i och med dess kännedom om faktiska fula gubbar.

Genom studien av diskussionerna om fula gubbars existens kan vi utläsa att det finns en strävan efter att finna ansiktet bakom myten, en ambition att komma underfund med vilka som faktiskt är fula gubbar. Möjligheten till förmågan att konkretisera denna sociala typ är en följd av digitaliseringens framväxt, samtidigt som vi kan konstatera att anledningen till att intresset överhuvudtaget existerar är ett resultat av den komplexa väv av de fördomar, hat och rädslor som är kopplade till fula gubbar.

Föraktet som katalysator

Svendsens (2012) teorier om den rädslokultur som präglar samhället är effektiv för att stödja analysen, då vi menar att rädslan fungerar som en katalysator som initierar skapandet av föreställningarna. Däremot krävs utvecklad kunskap som belyser hur rädslan i sin tur leder till andra känslor såsom avsky och förakt och hur detta fungerar som en ny form av katalysator för ryktesspridning. Analysen påvisar att den utbredda avskyn och det djupa hatet som är riktat mot fula gubbar, är en betydande faktor som bidrar till ny ryktesspridning gällande dessa typer. Dessa negativt laddade känslor har sin grund i den allmänna rädsla som samhället känner gentemot denna grupp, då den representerar en kategori som utgör ett påtagligt hot för samhället och dess invånare. Rädslan omvandlas till avsky och förakt eftersom pedofiler betraktas som några av de mest förkastliga individerna genom sitt utnyttjande av samhällets mest oskyldiga och försvarslösa medlemmar – barn. Föraktet och hatet mot denna grupp framstår därför som avsevärt större jämfört mot andra skurkaktiga typer. Inom ryktesspridningen om pedofiler finns en vilja hos människor att demonisera deras ondska. Pedofilerna porträtteras som monstrosösa och avskyvärda, vilket förstärker bilden av det onda och fördjupar avskyn mot dem. Det är just i denna miljö av djup avsky och moraliskt förakt som dessa rykten trivs och sprids mest intensivt.

Ryktesspridningen kan således sägas härstamma från den moraliska indignation som uppstår som en kraftfull känsla av vrede och ilska som svar på de upplevda orättvisorna, de oetiska handlingarna och överträdelserna av moraliska normer som associeras med pedofiler. Moralisk indignation resulterar i människors övertygelse om betydelsen av att tydligt

distansera sig från pedofiler och fördöma deras beteende genom att uttrycka kraftfull kritik och offentligt avvisa deras handlingar. Deltagandet i ryktesspridningen och engagemanget i diskussionerna kan tolkas som en följd av människors inre behov av att aktivt motverka det moraliskt förkastliga och markera en tydlig ställning gentemot dessa individer. Därigenom blir ryktesspridningen en manifestation av samhällets emotionella laddning av kollektiv avsky mot och avståndstagande från pedofiler, grundat i den moraliska indignation som präglar människors reaktioner och handlingar. Att ryktesspridning fått förändrade villkor i takt med digitaliseringen är sedan tidigare konstaterat inom forskning. Det som denna uppsats kan konstatera är att starka känslor såsom hat och avsky mot särskilda grupper, adderar en ny dimension av ryktesspridning som präglas av viljan att förstå, konkretisera och markera ställningstagande gentemot ondska.

Källförteckning

Litteratur

Arendt, F. (2023). Media stereotypes, prejudice, and preference-based reinforcement: toward the dynamic of self-reinforcing effects by integrating audience selectivity, *Journal of Communication*, 73(5), s. 463–475. doi:[10.1093/joc/jqad019](https://doi.org/10.1093/joc/jqad019)

Bazzini, D., Curtin, L., Joslin, S., Regan, S. & Martz, D. (2010). Do Animated Disney Characters Portray and Promote the Beauty-Goodness Stereotype?. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(10), s. 2687–2709. doi:10.1111/j.1559-1816.2010.00676.x

Bennett, A. (2002). Music, media and urban mythscapes: a study of the “Canterbury Sound”, *Media, Culture & Society*, 24(1), p. 87. doi:[10.1177/016344370202400105](https://doi.org/10.1177/016344370202400105)

Brown, P. (2013). “They’re flooding the internet” : a cross-national analysis of newspaper representations of the “internet predator” in Australia, Canada, the UK and USA. Tillgänglig: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=edsble&AN=edsble.571728&site=eds-live&scope=site> (Hämtad: 2023-11-08).

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder. 2., [rev.] uppl.* Malmö: Liber.

Dombrowski, S.C., Lemasney, J. W., Ahia, C. E. & Dickson, S. A. (2004). Protecting Children From Online Sexual Predators: Technological, Psychoeducational, and Legal Considerations, *Professional Psychology: Research & Practice*, 35(1), s. 65–73. doi:[10.1037/0735-7028.35.1.65](https://doi.org/10.1037/0735-7028.35.1.65)

Eriss, A. & Khoshsaligheh, M. (2023). Stereotypes in a Multilingual Film: A Case Study on Issues of Social Injustice, *Languages*, 8(3), s. 174. doi:[10.3390/languages8030174](https://doi.org/10.3390/languages8030174)

Flyvbjerg, B. (2001). *Making social science matter: why social inquiry fails and how it can succeed again.* Cambridge: Cambridge University Press.

Hammarlin, M. & Jönsson, L. (2023). *Kungar, sex och skandaler: en studie av skvaller och journalistik*. Göteborg: Makadam.

Hinton, P.R. (2010). *Stereotyper, kognition och kultur*. Enskede: TPB.

Holmes, J. (2009). Myths and Missed Opportunities. *Information, Communication Society*, 12(8), s. 1174–1196. doi:10.1080/13691180902769873

Jay, S.M. (2009). Transforming the Predator: Representations of the Child Sexual Abuser in 21st Century American Visual Media. Tillgänglig: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=ddu&AN=83499FDBEFDB12D0&site=eds-live&scope=site> (Hämtad: 2023-11-08).

Klapp, O.E. (1962/2014). *Heroes, villains, & fools: The Changing American Character*. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers.

Marcum, C.D. (2006). Interpreting the Intentions of Internet Predators: An Examination of Online Predatory Behavior, *Journal of Child Sexual Abuse*, 16(4), s. 99–114. doi:10.1300/J070v16n04_06

Meretina, D.V. & Kucheruk, I.V. (2022). Representation of Urban Myth-Making in Social Media, *New media and human communication*, 4(4), s. 76–99. doi:10.46539/gmd.v4i4.301

Miller, H.A., Amenta, A.E. & Conroy, M.A. (2005). Sexually Violent Predator Evaluations: Empirical Evidence, Strategies for Professionals, and Research Directions, *Law and Human Behavior*, 29(1), s. 29–54. doi:10.1007/s10979-005-1398-y

Rebocho, M.F. & Gonçalves, R.A. (2012). Sexual Predators and Prey: A Comparative Study of the Hunting Behavior of Rapists and Child Molesters, *Journal of Interpersonal Violence*, 27(14), s. 2770–2789. doi:10.1177/0886260512438280

Robinson, J.A. (2023). I Ain't No Girl: Exploring Gender Stereotypes in the Video Game Community, *Western Journal of Communication*, 87(5), s. 857–878. doi:10.1080/10570314.2022.2130004.

Svendsen, L.H. (2012). *Rädslans filosofi*. Göteborg: Lindelöw.

van der Heide, S.J.C. (2008). Social Networking and Sexual Predators: The Case for Self-Regulation, *Hastings Communications and Entertainment Law Journal (Comm/Ent)*, 31(1), s. 173–192. Tillgänglig: https://repository.uclawsf.edu/hastings_comm_ent_law_journal/vol31/iss1/6/ (Hämtad: 2023-11-08).

Wolak, J. & Finkelhor, D. (2013). Are Crimes by Online Predators Different From Crimes by Sex Offenders Who Know Youth In-Person?, *Journal of Adolescent Health*, 53(6), s. 736–741. doi:[10.1016/j.jadohealth.2013.06.010](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.06.010)

Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. J., & Ybarra, M. L. (2010). ‘Online “predators” and their victims: Myths, realities, and implications for prevention and treatment’, *Psychology of Violence*, 1(S), s. 13–35. doi:[10.1037/2152-0828.1.S.13](https://doi.org/10.1037/2152-0828.1.S.13)

Elektroniska källor

Flashback. (2023). *Dumpen - Tråden där vi BARA diskuterar GÄDDORNA som fångats!*. Tillgänglig: <https://www.flashback.org/t3506547> (Hämtad: 2023-11-15).

Flashback. (2023). *Hur definierar ni ordet ”snuskgubbe”?*. Tillgänglig: <https://www.flashback.org/t3511847> (Hämtad 2023-11-15).

Flashback. (2011). *Prata med barn om pedofiler/”fula gubbar”*. Tillgänglig: <https://www.flashback.org/t1617246> (Hämtad 2023-11-16).

Flashback. (2011). *Vad göra åt fula gubbar*. Tillgänglig: <https://www.flashback.org/t1679915> (Hämtad 2023-11-16).

Svenskarna och Internet. (2019). *Antalet användare av sociala medier börjar plana ut*. Tillgänglig: <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2019/sociala-medier/en-trjedjedel-anvander-flashback/> (Hämtad: 2023-12-07).

Wikipedia. (2023). *Dumpen*. Tillgänglig: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Dumpen> (Hämtad 2023-11-24).